

жавного управління не викликає сумнівів, натомість, що стосується їх закріплення у кожному законодавчому акті, то тут є певні сумніви, оскільки їх сутність та зміст є незмінними. На мою думку, законодавчі акти з питань контролю повинні передбачати лише систему спеціальних принципів, відповідно до яких повинна здійснюватися певна діяльність, зокрема, і контроль. Натомість, ми не виключаємо їх повторюваність. Що стосується загально-правових принципів та загальних принципів державного управління, то вони, на мою думку, повинні бути передбачені окремими, як правило, програмними та концептуальними правовими актами, наприклад, Концепцією правової реформи, Концепцією адміністративної реформи, тощо.

6. Найбільш поширеним серед науковців є підхід, згідно з яким принципи контролю об'єднуються у дві групи: 1) загальні, які є похідними від загально-правових принципів та загальних принципів державного управління; 2) спеціальні, які характерні лише для контролю.

Беручи до уваги вищенаведені методологічні підходи до з'ясування системи принципів контролю, принципи контролю за діяльністю правоохоронних органів, пропонуємо об'єднати у такі групи: 1) основні, які є похідними від загально-правових принципів (пріоритет прав і свобод людини; верховенство права; законність; гласність; рівність; гуманізм; економічність; науковість; взаємна відповідальність); 2) загальні, які є похідними від загальних принципів державного управління та принципів організації та діяльності державного апарату (єдність і поділ влади; поєднання виборності і призначуваності; плановість; системність; поєднання колегіальності та єдиноначальності; субординаційність, професійна компетентність); 3) спеціальні, які характерні для всіх видів контролю (державного, міжнародного, самоврядного, громадського) та їх підвидів залежно від предмету контрольної діяльності, до яких пропонуємо віднести: нормативну урегульованість; незалежність суб'єктів контролю; оперативність (раптовість); спеціалізацію; об'єктивність; деполітизацію та деідеологізацію контролю; доцільність; комплексність; обізнаність; неупередженість; універсальність; результативність; офіційність; принцип взаємодії; раціональності розподілу контролюючих повноважень; відповідальність контролюючого органу.

До загальних ознак принципів контролю пропонуємо віднести наступні:

1. Вони прямо чи опосередковано закріплені в нормативно-правових актах, що дає змогу розглядати їх як норми-принципи, порушення яких тягне за собою юридичну відповідальність, насамперед, дисциплінарну.

2. На відміну від мети та завдань контролю, його принципи у норма-

тивно-правових актах визначені більш послідовно та у переважній більшості з них. Про важливість, яку законодавець відводить правовій регламентації принципів контролю, свідчить те, що їх перелік наводиться в одних із перших за порядковим номером статтях законодавчих актів.

3. Визначають природу, сутність та зміст контролю, його головне призначення.

4. Стосуються всіх напрямків діяльності контролюючих органів, визначають організаційно-правові основи їх побудови та функціонування.

5. Є обов'язковими для виконання, забезпечують його дієвість та ефективність.

6. Відображають найбільш загальні риси контролю.

7. Їх основним призначенням є узаконення та упорядкування контрольних дій, позаяк вони визначають основи, ідеї, правила та вимоги, відповідно до яких повинен здійснюватись контроль.

Підводячи підсумок розгляду принципів здійснення контролю за діяльністю правоохоронних органів, пропонуємо визначити такі як основні вимоги та правила, що прямо чи опосередковано закріплені в нормативно-правових актах, обов'язкові для виконання його суб'єктами, визначають природу, сутність та зміст контролю, його головне призначення, стосуються всіх видів, форм, напрямів та методів контрольної діяльності, організаційно-правових основ утворення та функціонування його суб'єктів, порушення (недотримання) яких тягне за собою юридичну відповідальність.

УДК 343.125 (043.2)

Назаров В.В.,
д. ю. н., професор,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ДЕЯКИХ ВИДАХ ТРАНСПОРТУ

Роль транспорту в будь-якій країні важко переоцінити. В Україні, з урахуванням її території, транспорт – ключова ланка не лише для економічної, але і для соціальної сфери. Разом з тим, транспорт стає середовищем "господарської" діяльності різних кримінальних угруповань, об'єктом незаконного перевезення наркотичних речовин, вогнепальної зброї, алкогольної продукції, нападів з метою захоплення вантажів, транспортних засобів, а іноді і людей в якості заручників.

Одними з основних видів транспорту, на яких достатньо часто вчиняються вищезазначені кримінальні правопорушення, є повітряний, морський, річковий, залізничний транспорти. У зв'язку з цим сьогодні пріоритетними завданнями нашої держави є забезпечення безпеки і боротьба з кримінальними правопорушеннями на транспорті. Їх виконання неможливе без ефективного розслідування кримінальних правопорушень даної категорії.

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України вперше у главі 41 закріпив особливості кримінального провадження на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні [1].

Так, у разі вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні службовою особою, яка уповноважена законом на вчинення відповідних процесуальних дій, є капітан судна України.

В його обов'язки входить негайне проведення необхідних процесуальних дій після того, як із заяви, повідомлення, самостійного виявлення або з іншого джерела йому стали відомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Процесуальна діяльність капітана судна не може бути повноцінною, якщо він не матиме у своєму арсеналі різноманітних засобів впливу на поведінку суб'єктів, які залучаються до даного провадження, можливості обмеження конституційних прав учасників кримінального провадження. У зв'язку з цим законодавець передбачив, що капітан судна має право на:

1) застосування заходів забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового вилучення майна, здійснення законного затримання особи в порядку, передбаченому КПК України. Капітан судна України має право затримати особу на строк, необхідний для її доставляння на територію України;

2) проведення слідчих (розшукових) дій у вигляді обшуку житла чи іншого володіння особи і особистого обшуку без ухвали суду, огляду місця вчинення кримінального правопорушення.

Зазначені права надають можливість капітану судна України біль-

шою мірою контролювати поведінку певних осіб, установлювати фактичну заборону на реалізацію визначених конституційно закріплених прав і свобод. Це може бути виправдано лише за однією метою – захист інших, більш важливіших, прав і свобод людини.

Як слушно зазначав німецький процесуаліст Г. Кюне, у кримінальному провадженні складається така ситуація, коли кожен громадянин потенційно є особою, яка може бути залучена в кримінальний процес. Його загальногромадянський обов'язок полягає в тому, що він повинен переносити такі обтяження, які в ході подальшого провадження можуть виявитися непотрібними. Цей обов'язок взагалі виключає які-небудь відшкодування за застосування примусових заходів і наслідки в разі законних підстав їх застосування [2].

Одним з основних обов'язків капітана судна України у зазначеному кримінальному провадженні є доставлення затриманої особи до підрозділу органу державної влади на території України, уповноваженого на тримання затриманих осіб, і повідомлення про факт законного затримання слідчому органу досудового розслідування за місцем проведення досудового розслідування в Україні. Відповідно ж до ч. 2 ст. 523 КПК України досудове розслідування кримінального правопорушення, вчиненого на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту приписки.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України" станом на 22 травня 2012 р.– К.: Алерта, 2012.– 304 с.

2. Kuhne H.H. Strafprozesslehre. Eine Einführung. Strassburg.– 1978.– S. 112-113.